

Monitoring digitalnih prava u Srbiji

23. april – 7. maj 2020.

Manji broj povreda digitalnih prava, pritisci konstantni

Novi dvonedeljni izveštaj o stanju digitalnih prava u vreme vanrednog stanja beleži pad broja slučajeva. Ipak, nastavljaju se pritisci zbog izražavanja i aktivnosti na internetu – pretnje, uvrede, kao i verbalni napadi na novinare koji su, kao i u prethodnim izveštajima, česta meta.

PROVLADIN TABLOID I ISTRAŽIVAČKI “IZDAJNICI”

U Srbiji se desilo nekoliko slučajeva iz kategorije pritisaka zbog izražavanja i aktivnosti na internetu, kojima su uglavnom bili izloženi novinari. Tako je urednik tabloida Informer tvitovao fotografiju novinarku N1 Žakline Tatalović uz seksistički komentar. Njegov postupak je [osudila Poverenica](#) za zaštitu ravnopravnosti. Urednik Informera na svom titer nalogu vređao je i glavnu i odgovornu urednicu Centra za istraživačko novinarstvo Srbije [Milicu Šarić](#), kao i novinara [Vladimira Kostića](#). Do uvreda je došlo nakon što je [CINS objavio istraživanje](#) o tome da je privatni avion vlasnika televizije Pink Željka Mitrovića leteo za Moskvu kako bi pokupio medicinski materijal, a kako CINS navodi – “za ovaj let Air Pink nije imao dozvolu”. Istog dana kada je na sajtu CINS-a osvanula priča, tabloid Informer na svojoj veb stranici objavio je [uvredljiv članak](#) (u čijem naslovu je pitanje: “Dokle doseže vaša bolest?!”), usmeren na Centar za istraživačko novinarstvo Srbije, nazivajući činjenice iznete u članku bljuvotinama. Pretnje i uvrede na društvenim mrežama upućene su i [novinarki Radi Komazec](#), odgovornoj urednici Jedinstva. Uvrede i pretnje na njen račun počele su zbog pitanja koja je postavljala na konferencijama za novinare kriznog štaba. Na društvenoj mreži Fejsbuk upućene su uvrede i pretnje članu Kriznog štaba za suzbijanje zarazne bolesti COVID-19 [epidemiologu Predragu Konu](#), nakon njegovog zalaganja da se pandemija korona virusa jedino može suzbiti vakcinacijom.

U Hrvatskoj se [portal “Faktograf”](#) našao na meti [nekoliko portala](#) i političara zbog raskrinkavanja lažnih vesti, posebno onih u vezi sa epidemijom. [Jedna veb stranica optužila je](#) Faktograf za medijski linč, nezakonito cenzurisanje i suzbijanje slobode govora. Takođe u Hrvatskoj, [aktivistkinje HollaBack! organizacije](#) bile su izložene govoru mržnje i vređanju na Fejsbuku, nakon što su učestvovala u internet kampanji u kojoj su zapisivale ono što im ne nedostaje u karantinu, kao što je gužva u javnom prevozu ili da im nepoznati muškarci komentarišu fizički izgled.

U Severnoj Makedoniji takođe su zabeležene povrede iz ove kategorije. Jedna od njih je potkategorija objavljivanja neistina i neproverenih informacija sa namerom ugrožavanja reputacije. Tako je društvenim mrežama [kružila lažna vest](#) da je porodicama preminulih “neko nudio do dve

hiljade evra” da ih registruju kao žrtve koronavirusa, umesto da navedu pravi uzrok smrti. Takođe, u ovoj državi se na društvenim mrežama [pojaviла netačna informacija](#) da će se škole u zemlji ponovo otvoriti 18. maja. [Ministarstvo prosvete demantovalo je](#) da su vlasti izdale uredbu o vraćanju u škole. U Severnoj Makedoniji desio se i jedan slučaj iz kategorije povreda informacione privatnosti i zaštite podataka o ličnosti, iz potkategorije objavljivanja informacija o privatnom životu, kada je korisnik Tvitera na svom nalogu [objavio video snimak](#) građana iz staračkog doma koji odlaze u bolnicu tvrdeći, bez ikakvog dokaza, da su ti građani zaraženi koronavirusom.

TEORIJE ZAVERE I BLOKIRANJE NALOGA U SRBIJI

U Srbiji su zabeleženi slučajevi manipulacije u digitalnom okruženju. Iako su u prethodnom periodu teorije zavere o 5G mreži prednjačile u regionu, postale su viralne i u Srbiji. Tako je [teorija da se 5G mreža koristi za kontrolu populacije](#) kružila po Vajber grupama. Građani koji su dobili poruke su takođe pozvani da protestuju protiv uvođenja 5G mreže u Srbiji tako što će 3. maja na dva sata isključiti mobilne telefone. Na sedam dana bio je [blokiran “Zapad Todorović”](#), satirični Twitter nalog radio voditelja Daška Milinovića, nakon što je jedan od njegovih tweetova prijavljen zbog navodnog kršenja pravila Tvitera.

TEHNIČKI NAPAD NA RADIO PORTAL

Narušavanje informacione bezbednosti, i to potkategorije činjenja sadržaja nedostupnim putem tehničkih metoda zabeleženo je u Srbiji. [Sajt Radija 021](#) iz Novog Sada bio je meta tehničkog napada, što je rezultiralo usporenim učitavanjem sajta, kao i unosom sadržaja. Napadnuti na sajtu bili su komentari, odnosno like/dislike opcija na njima, koje posetioci sajta mogu ostaviti.

PRITISCI (NE)DOPUSTIVI

Iako je primetan pad u broju slučajeva povreda digitalnih prava, kako u Srbiji, tako i u regionu, pritisak zbog izražavanja ne jenjava, naročito kada je reč o kritikama vlasti. Čini se da novinari postaju sve lakše mete, tabloidima i na društvenim mrežama podjednako. Osude pretnji, uvreda i govora mržnje najčešće izostaju, što može samo dodatno pojačati pritiske na novinare. Na kraju, verbalni napadi u digitalnom, mogu se pretvoriti u napade u fizičkom svetu.

SHARE Fondacija i BIRN pokrenuli su [regionalni blog](#) posvećen redovnom praćenju povreda prava i sloboda na internetu. U [prethodnom izveštaju](#) SHARE Fondacije, zabeležena su ugrožavanja informacione privatnosti i zaštite podataka o ličnosti, pretnje i uvrede na društvenim mrežama, kao i lažne vesti.

[Monitoring baza SHARE Fondacije](#)